

■ Весткі з Кітая

ПЕРАКЛАДЧЫКУ ПАТРЭБНЫЯ
НАТХНЕННЕ І СМЕЛАСЦЬ

Мар'яна САЎЧАНКА — малады перакладчык кітайскай літаратуры на ўкраінскую мову. З ёю сустрэўся наш карэспандэнт і задаў некалькі пытанняў пра яе творчыя зацікаўленні, пра тое, як успрымаецца кітайская літаратура ва Украіне. Якія ўвогуле перспектывы развіцця ўкраінскай кітаістыкі. Ці ёсць масавы чытач у кітайскай прозе ва Украіне. І вось што пачуў у адказ...

— *Мар'яна, вы звярнулі ўвагу на Мо Яня яшчэ да таго, як яго мастацкія вышукі былі адзначаны Нобелеўскай прэміяй?*

— Імя Мо Яня было мне вядома дзякуючы фільму Чжана Імоу «Чырвоны гаалян», які зняты па матывах аднайменнага рамана. Аднак блізка з яго творчасцю я знаёмая не была. Па праўдзе кажучы, Мо Янь да атрымання Нобелеўскай прэміі не ўваходзіў у лік так званых абавязковых да працы тання пісьменнікаў, паколькі кітайскія інтэлектуалы не лічаць яго мастацкі стыль дастаткова ўзвышаным.

— *«Краіна віна» — раман, з якога фактычна пачалося ўзыходжанне Мо Яня да рускага чытача... А ўкраінская гісторыя знаёмства з Мо Янем — з чаго яна пачалася?*

— Першым раманам Мо Яня, перакладзеным на ўкраінскую мову, стаў усё той самы «Чырвоны гаалян: гісторыя аднаго роду» — праца Надзеі Кірносавай, які выйшаў у 2015 годзе, на некалькі месяцаў раней, чым пераклад рамана «Краіна віна»...

— *Наколькі складана было перакладаць «Краіну віна»? Ці шмат у рамане выключна кітайскай спецыфікі, якую нельга даслоўна перакласці на іншыя мовы?*

— Безумоўна, складанасць перакладу ў першую чаргу заключаецца менавіта ў перадачы кітайскіх рэалій і культурна-літаратурных алюзій, якімі напоўнена простая на першы погляд мова Мо Яня. Я пастаралася ўнесці як мага болей тлумачэнняў для ўкраінскага чытача, у надзеі данесці інтэртэкстуальнасць і шматграннасць рамана нават да тых, хто судакранаецца з кітайскай рэчаіснасцю ўпершыню.

Адным з прыкладаў стылістычных асаблівасцяў, і гэта, на жаль, прыкметна страчана пры перакладзе, з'яўляецца частковае выка-

рыстанне класічнай мовы веньянь. Аналагам магла б быць стараўкраінская мова, але ў такім разе ахвярай зрабіўся б змест, паколькі наўрад ці быў бы ён зразумелы большасці чытачоў. Адпаведна, пры перакладзе падобных фрагментаў давялося б шукаць спосабы захаваць арыгінальную задумку і надаць словаформам адценне архаічнасці.

Яшчэ адной няпростай задачай стала праблема вызначэння тэрміналогіі спіртных напояў. Слова «цзю» ў кітайскай мове ахоплівае даволі шырокі клас моцнай алкагольнай прадукцыі, аднак у савецкай перакладчыцкай традыцыі кітайскай літаратуры, і найперш паэзіі, яго прынята перакладаць як «віно», што даволі істотна звужае рамкі тэрміна. Але і тэрмін «водка»...

— *Па-беларуску — гарэлка... Ды і па-ўкраінску таксама «гарэлка»...*

— Дык вось тэрмін «гарэлка» не з'яўляецца абсалютна дакладным для вызначэння напояў, якія атрымліваюць з гааляна і рысу. А героі Мо Яня якраз іх і ўжываюць... у немалой колькасці. Адным словам, «Краіна віна» застаецца назвай выключна паэтычнай, а на самай справе дзеянне рамана адбываецца ў прыдуманым горадзе з назвай «Алкагольная краіна» («Цзюго»).

— *Наклад рамана Мо Яня «Краіна віна» на ўкраінскай мове не дужа высокі — 500 асобнікаў... На-*

колькі хутка раман разышоўся ў кніжным гандлі? Ці былі рэцэнзіі, водгукі ў друку, у самых розных медыя?

— Я не сачу за продажам і рэцэнзіямі. Мне была выключна цікавай сама гэтая праца, але найболей важным з'яўляецца тое, што раман усё ж такі выйшаў, нягледзячы на фінансавыя цяжкасці, і цяпер яго можна знайсці ў кнігарнях і бібліятэках.

— *А ўвогуле, наколькі шырока сёння прадстаўлена проза Мо Яня на ўкраінскай мове?*

— Наколькі мне вядома, акрамя двух ужо згаданых раманаў і апавядання «Геній» (надрукаванага раней у літаратурным часопісе «Усесвіт»), іншыя пераклады Мо Яня на ўкраінскую мову не былі надрукаваны.

— *Вы — адзін з нямногіх перакладчыкаў кітайскай літаратуры, хто перакладае на ўкраінскую з мовы арыгінала... Але ж быў і іншы вопыт. У канцы 1940-х — 1950-я гады здарыўся бум перакладу кітайскай літаратуры на ўкраінскую мову. І такое ж назіралася ў Беларусі. Вы ведаеце тыя ўкраінскія пераклады? Яны нешта значаць для вас як для чытача і даследчыка, перакладчыка?*

— Перакладчыка Кіеўскай гімназіі ўсходніх моў №1, навучальнай установы, якая беражліва захоўвае і прывівае сваім выхаванцам традыцыі ўкраінскага ўсходазнаўства. Зразумела, у дзяцінстве, калі ўзровень кітайскай яшчэ не дазваляў чытаць арыгінал, наша знаёмства з кітайскай літаратурай і пачалося з перакладаў, ажыццёўленых у савецкую эпоху, — твораў Лу Сіня, Маа Дуня, Лаа Шэ, Ба Цзіня... Асаблівае месца сярод іх займалі работы Івана Карневіча Чырко, чый уклад нязменна застаецца прыкладам для айчынных кітаістаў-перакладчыкаў.

І мае ўласныя першыя крокі ў мастацкім перакладзе пачаліся ўжо ў старшых класах школы, праўда, аб'ектам маіх спроб была не проза, а танская і сунская паэзія.

— *Над чым вы цяпер працуеце? Якія раманы Мо Яня вам хацелася б перакласці ў першую чаргу?*

— Мне цікавая творчасць больш маладых кітайскіх пісьменнікаў, маіх сучаснікаў, якія працуюць у эпоху, якую я назіраю і якую перажываю ў Кітаі сама. Акрамя таго, значная частка маёй дзейнасці звязана з тэатрам,

таму ў гэты момант мая цікавасць як перакладчыка скіравана на драматургію. Менавіта сучасная драматургія... Цяпер я працую над перакладам дзвюх п'ес Ляо Імэй — надзвычай вядомай і даволі таленавітай пісьменніцы, драматурга, сцэнарыста...

— *Будзем спадзявацца, што знаёмства з кітайскім тэатральным мастацтвам, кітайскай драматургіяй будзе ўплываць і на свядомасць ўкраінскіх чытачоў, а не толькі гледачоў... Ці ёсць усё ж такі зацікаўленасць ўкраінскіх выдаўцоў у выпуску ў цэлым кітайскай літаратуры на ўкраінскай мове?*

— На вялікі жаль, зацікаўленасць надзвычай нізкая, як і цікавасць да кітайскай літаратуры ва Украіне ўвогуле. Дзякуючы перакладам на рускую мову, у чытачоў сфарміраваны пэўны вобраз кітайскай класічнай літаратуры, якая выклікае абмежаваны інтарэс, і, магчыма, у некаторай ступені існуе ўяўленне пра новую літаратуру. Што датычыць перакладаў найноўшай літаратуры, асабліва тых, што выйшлі ў якасці самастойных выданняў, — іх колькасць да неверагоднага мала. Прысуджэнне Мо Яню Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры паслужыла для выдаўцоў, але ўвогуле сітуацыя даволі ўпадніцкая. Верагодна, аддаленасць нашых дзяржаў і культур, а таксама няздольнасць меркаваць пра якасць літаратуры на экзатычнай мове абмяжоўвае попыт. Мне вельмі хацелася б звярнуць увагу

ўкраінскіх выдаўцоў на работу з аходніх калег...

— *Як, напрыклад, у Сербіі, дзе пабачылі свет ці не дзясятак асобных выданняў твораў Мо Яня...*

— Бо там не ігнруюць сучасных кітайскіх аўтараў. Іх рэгулярныя публікацыі перакладаў і рэцэнзій на англійскай мове маглі б паслужыць арыенцірам у выбары твораў для айчынных выдаўцоў.

— *У Беларусі не выдадзена ніводнай кнігі, ніводнага рамана Мо Яня па-беларуску... Што б вы пажадалі сваім беларускім калегам на шляху засваення творчасці Мо Яня? З якога рамана варта пачаць беларускім перакладчыкам?*

— Мне здаецца, што выбар перакладчыка — пытанне выключна асабістага літаратурнага густу і прэфэсійнага інтарэсу, таму складана штосьці раіць. Найбольш знакавымі творамі для знаёмства з напісаным Мо Янем, пэўна, з'яўляюцца раманы «Вялікія грудзі, шырокі зад» і «Чырвоны гаалян», але для лепшага разумення кітайскага грамадства нельга, на мой погляд, абйсці ўвагай і «Краіну віна», і «Лягушку». Беларускім калегам хацелася б пажадаць пабольш натхнення і смеласці, бо, нягледзячы на сваю багатую фантазію, Мо Янь піша пра перажытае, і характары дастаткова ўніверсальныя і блізкія многім народам, а яго іранічная ўсмешка дазваляе разгледзець не толькі кітайцаў, але і на саміх сябе зірнуць крышачку іначэй.

Гутарыў Кастусь ЛАДУЦКА.
Пекін — Мінск

Беларуская перакладчыца кітайскай літаратуры Дар'я НЕЧЫПАРУК з вядомым мастаком, вучоным і літаратарам Кітая Гао Манам.

■ Напярэдадні падзеі

СЛОВА СКАРЫНЫ ЯДНАЕ

Набліжаецца Дзень беларускага пісьменства. Сёлета ён, як вядома, пройдзе ў Рагачове — у горадзе, старонцы, з якой паяднаны лёсы славуціх пісьменнікаў Уладзіміра Караткевіча, Андрэя Макаёнка, Міколы Купрэва і шмат яшчэ каго з кагорты паэтаў, празаікаў, публіцыстаў.

Напярэдадні Дня беларускага пісьменства па традыцыі пройдзе міжнародны «круглы стол» з удзелам літаратараў з розных куточкаў свету. Гэтым разам у Беларусь прыедуць пісьменнікі з Азербайджана, Вялікабрытаніі, Казахстана, Латвіі, Літвы, Расіі, Сербіі, Славакіі, Таджыкістана, Украіны, Чарнагорыі. Пісьменнікі абмяркуюць надзённыя клопаты, звязаныя з развіццём нацыянальных літаратур, кнігадрукавання. Святлом, якое скіравана на характар мяркуюмых дыскусій, з'яўляецца сама тэма сустрэчы — «Сугучча: слова Скарыны ў сучасным свеце».

Нагадаем, што дзясяты год запар міжнародны круглы стол літаратараў праводзіцца па ініцыятыве Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Сярод арганізатараў — Саюз пісьменнікаў Беларусі і Выдавецкі дом «Звязда».

Сяргей ШЫЧКО

ЗА КРОК
ДА СТАРТУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Алімпіяда-2016 пройдзе пад дэвізам «Мы ўсе — Бразілія». Рашэнне аб выбары такога слогана прыняла асабіста прэзідэнт краіны Дылма Русеф. Афіцыйным гімнам Гульняў стала мелодыя ў рытме самба — «Богі Алімпа едуць у Рыа-дэ-Жанэйра». Выхаваюць песню бразільскія зоркі шоу-бізнесу.

Лагатып XXXI летніх Алімпійскіх гульняў распрацаваны бразільскай дызайнерскай студыяй Tatil Design і ўпершыню быў прадстаўлены шырокай публіцы 31 снежня 2010 года. У аснове знака — стылізаваны Рыа: горы, сонца і мора ў выглядзе звільстых ліній, якія нагадваюць сілуэты людзей, якія танцуюць і ўзяліся за рукі. Лагатып выкананы ў колерах нацыянальнага сцяга краіны-гаспадыні — сінім, жоўтым і зялёным, ён заклікае сімвалізаваць узаемадзеянне і энергію,

гармонію ў разнастайнасці, быяства прыроды і алімпійскі дух.

Талісманами турніру сталі Вінісіўс і Том. Іх імёны былі вызначаны ў выніку трохтыднёвага інтэрнэт-галасавання, у якім увогуле прыняло ўдзел больш за 300 тысяч чалавек. Талісманы — зборныя вобразы жывёльнага і расліннага свету Бразіліі. Вінісіўс намаляваны ў выглядзе ўсмешлівага жоўтага звера і нагадвае ката, ён сімвалізуе багатую фаўну Бразіліі. Том выкананы ў сініх і зялёных колерах і ўвасабляе флору.

Арганізатары адзначаюць, што цырымонія адкрыцця Алімпійскіх гульняў 2016 года ў Рыа-дэ-Жанэйра не будзе дарагой і маштабнай, як на папярэдніх

летніх Алімпіядах. Тут не будзе грандыёзнасці Пекіна, велізарных спецэфектаў Афін, эксцэнтрычнасці і тэхналагічнасці Лондана. Гэта будзе простая, але вельмі сучасная цырымонія, пры гэтым нават без спецэфектаў яна будзе гаварыць людзям пра будучыню.

Убачыць грандыёзнае шоу можна ў прамым эфіры на тэлеканале «Беларусь 1» — пачатак трансляцыі ў суботу ў 01.15.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.
lobazhevich@zviazda.by